

TIPOLOGIA FUNCȚIONALĂ A AȘEZĂRILOR RURALE DE PE VALEA MOLDOVEI MONTANE

Despina VASILCU

Cuvinte cheie: populație ocupată, factori socio-economici, habitat uman, agricultură, silvicultură, industrie;

Mots clé: population occupée, facteurs socio-économique, habitat humain, agriculture, sylviculture, industrie;

La typologie fonctionnelle des habitats ruraux de la vallée montagneuse de la Moldavie.

La classification fonctionnelle des habitats humains permet leur analyse autant du point de vue de l'habitation, que de celui de la production, comme formes d'organisation territoriale des forces de production. Un rôle essentiel dans l'apparition et le développement des habitats humains a été porté par les facteurs socio-économiques ; à partir de leurs caractéristiques actuelles, on peut élaborer des études de pronostic en ce qui concerne les voies de développement dans l'avenir. Le facteur économique se reflète, en général, dans le type de foyer et le centre du village, influençant radicalement le niveau de vie de la population, la mobilité et le mouvement naturel. Après l'année 1989, le processus de diminution de la population occupée a affecté surtout les activités non-agricoles. Au recensement de 2002, le nombre le plus élevé au niveau de la région revenait aux domaines de l'agriculture et de la sylviculture, suivies par la population employée et par celle dans l'industrie et dans les constructions.

Factorii social-economici au avut un rol determinant în apariția și dezvoltarea așezărilor omenești, iar pe baza caracteristicile actuale ale acestora pot fi elaborate studiile de prognoză privind căile de dezvoltare, în perspectivă, ale acestora. Superioritatea acestei clasificări rezidă din faptul că așezările omenești pot fi interpretate, atât sub aspectul locuirii, cât și sub cel al producției, ca forme de organizare teritorială a forțelor de producție (I. Iosep, 1999).

Factorul economic își pune amprenta, în majoritatea cazurilor, asupra tipului de gospodărie și a vetrei satului, influențând radical nivelul de trai al populației, mobilitatea și mișcarea naturală. Potrivit structurii populației active pe cele trei mari sectoare de activitate (agricultură-silvicultură, industrie-construcții și servicii), la recensământul din 1966, așezările rurale din sectorul montan al văii Moldovei se încadrau în trei categorii:

1. așezări rurale cu funcții specializate (monofuncționale), în care funcția dominantă depășea 60% din populația activă, celelalte funcții având ponderi mai mici de 20%. Acestea se remarcă prin prezența a două subtipuri:

- așezări rurale cu specific agricol (zootehnic), categorie care deține majoritatea, atât ca număr (25), cât și ca pondere (51% din totalul așezărilor din sectorul montan al văii Moldovei). Peste 95% din populația activă ocupată cu creșterea animalelor s-a înregistrat în localitatea Obcina (96,2%) și peste 80% în localitățile Breaza, Breaza

de Sus, Pârâul Negrei, Deluț, Plai, Pleșa, Ciumârna, Slătioara, etc;
 - așezări rurale cu specific industrial, în număr de 9 (18,4% din totalul așezărilor) sunt reprezentate, în cea mai mare parte, de așezările de pe Suha Bucovineană, cu ponderi ridicate la Ostra (91,3% – valoarea maximă din regiune) și valori de peste 70% la Frasin, Bucșoia, Doroteia, Vadu Negrișei, urmate de Plutonita, Stulpicani și Valea Putnei, localități în care ponderea populației ocupate în industrie deține 60-70%).

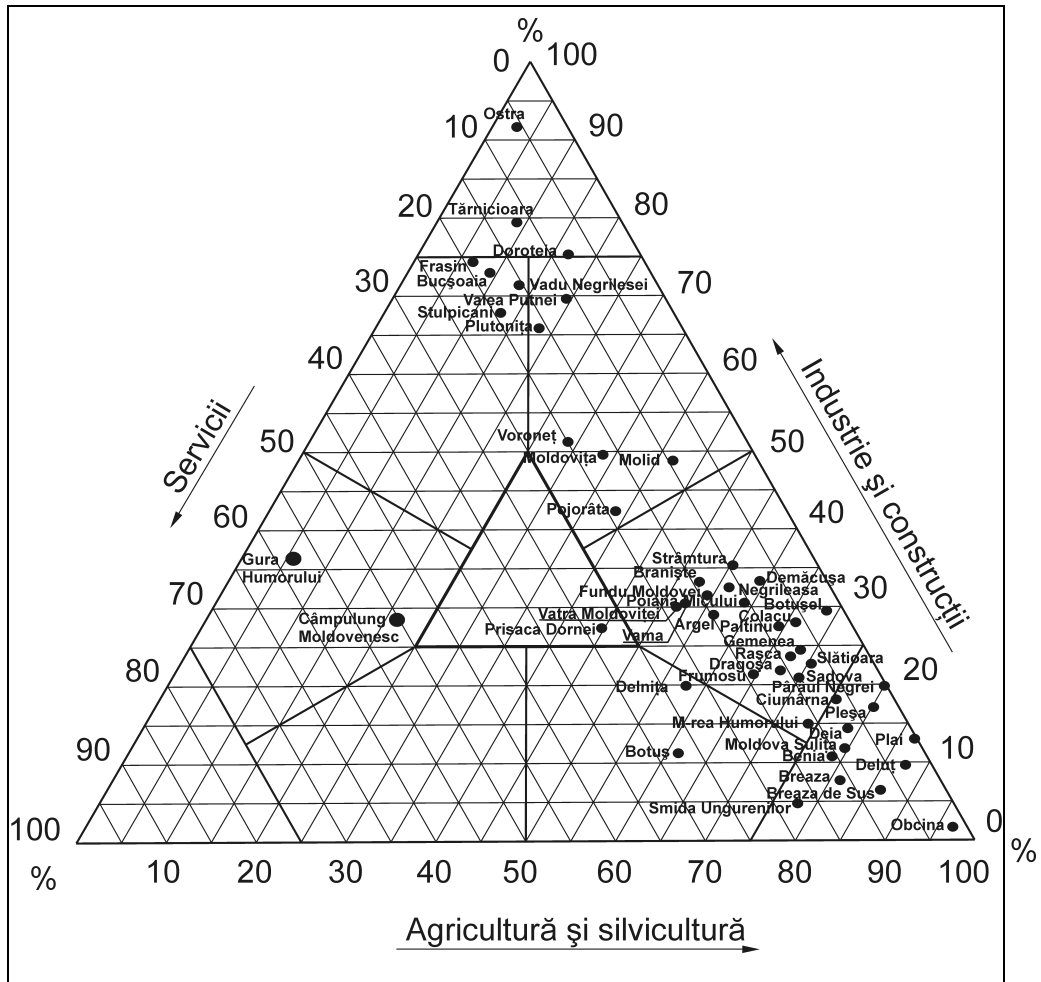

Fig. 1. Diagrama așezărilor din sectorul montan al văii Moldovei după structura populației active, la recensământul din 1966¹.

2. așezări rurale cu funcții mixte, cu două funcții predominante, care

¹ Pentru comparabilitate, am reprezentat și structura populației active pentru așezările urbane.

dețineau împreună 80% din populația activă, dar cu valori minime de 20% pentru fiecare funcție. După funcțiile predominante distingem:

- așezări rurale cu specific agricol-industrial, bazate pe zootehnie și minerit (Botușel, Colacu, Braniște, Gemenea, Fundu Moldovei) și zootehnie și exploatarea și prelucrarea lemnului (Frumosu, Dragoș, Rașca, Sadova, Vatra Moldoviței), așezări rurale cu specific agricol-industrial, bazate pe zootehnie și minerit (Botușel, Colacu, Braniște, Gemenea, Fundu Moldovei) și zootehnie și exploatarea și prelucrarea lemnului (Frumosu, Dragoș, Rașca, Sadova, Vatra Moldoviței, Paltinu și Strâmtura, Demăcușa, Argel, Vama, Sadova);
- așezări rurale cu specific agricol și de servicii (Botuș);
- așezări rurale industrial-agricole (Pojorâta, Molid, Moldovița);
- așezări rurale cu activități predominant industriale și de servicii (Botuș, Delnița).

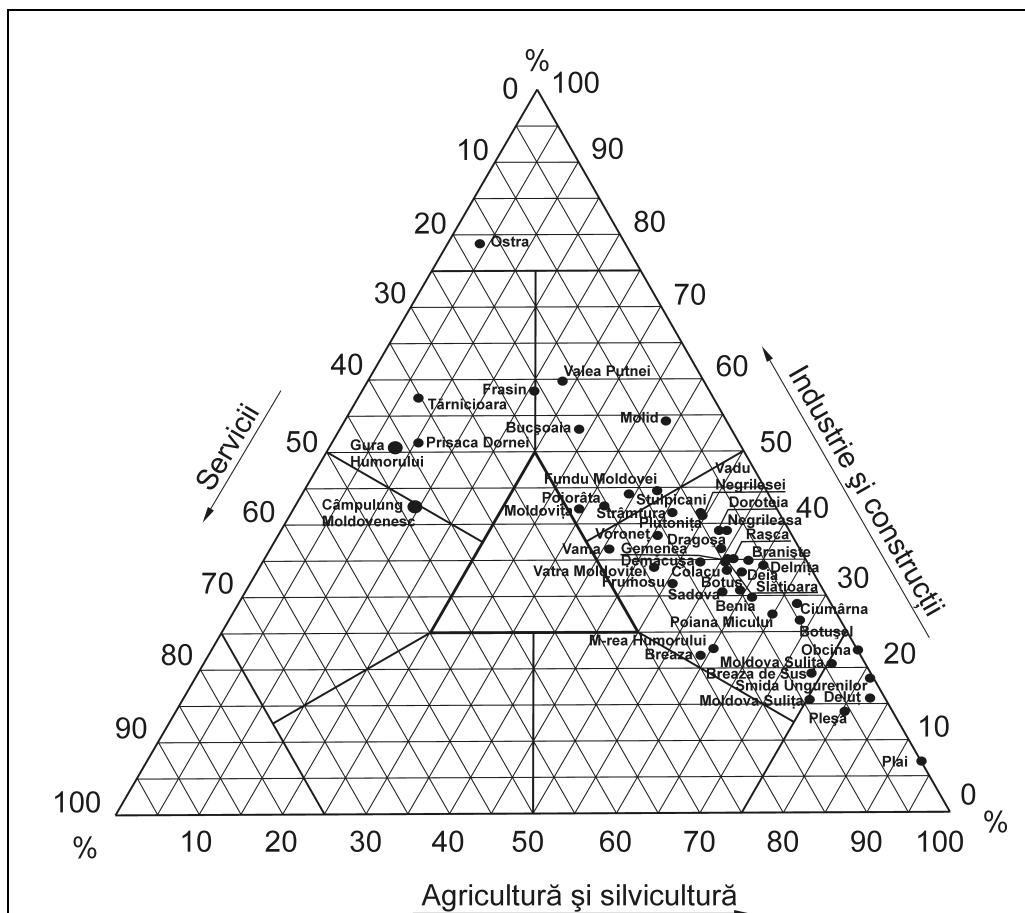

Fig. 2. Diagrama așezărilor din sectorul montan al văii Moldovei după structura populației active (1977).

3 așezări rurale cu funcții complexe, în care populația activă ocupată în cele trei ramuri de activitate deține ponderi aproximativ egale, dar minimum 20% pe activitate: Voroneț (industrie și servicii), Prisaca Dornei (agricultură și servicii).

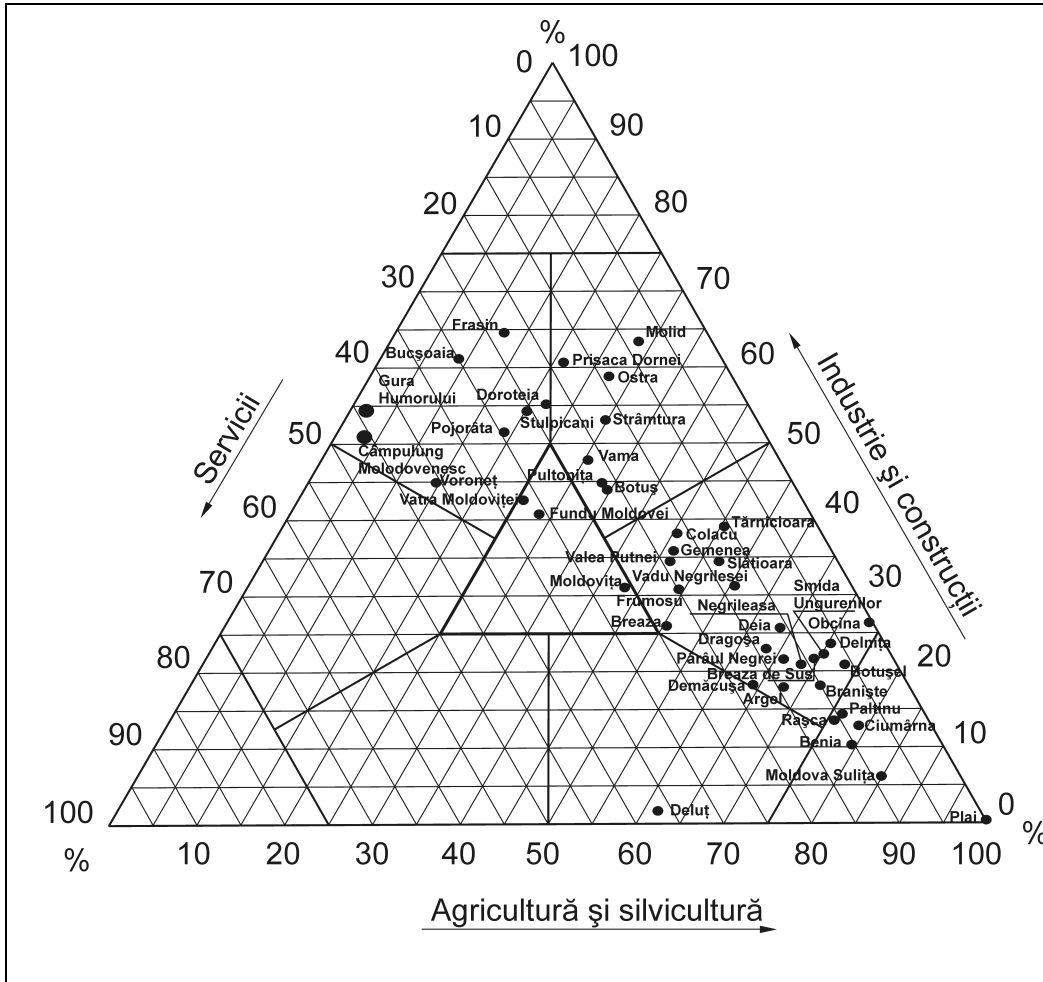

Fig.3. Diagrama așezărilor omenești din sectorul montan al văii Moldovei după structura populației active (1992).

Intervalul 1966-1977, se remarcă prin modificări importante concretizate în :

- scăderea ponderii populației ocupate în agricultură, în majoritatea localităților, cu scăderi spectaculoase în unele localități (spre exemplu, la Prisaca Dornei populația ocupată în agricultură a scăzut pe parcursul celor 10 ani, de la 45%, în 1966, la doar 10,8%, în 1977). Fac excepție localități precum Frasin, Bucșoia, Doroteia, Plutonîța, Moldovița.

- caracteristica principală a acestui interval de timp a fost însă, creșterea populației ocupate în industrie, cu excepția localităților care au înregistrat o pondere foarte ridicată, la recensământul din 1966 (Ostra, Târnicioara, Valea Putnei, Vadu Negrilesei, Botușel, Voroneț, Bucșoia);

- crește ponderea populației ocupate în servicii: Moldovița (de la 16,9% la 23,3%, în 1977), Târnicioara (de la 11,8% la 35,3%, în aceeași perioadă), Vama, Vatra Moldoviței etc.

Comparativ cu anul 1966, anul 1992 aduce schimbări importante în privința caracteristicilor funcționale ale așezărilor din sectorul montan al văii Moldovei. Astfel, constatăm următoarele caracteristici:

- menținerea unor așezări în categoria celor monofuncționale pastorale (Braniște, Plai, Moldova Sulița, Benia, Rașca, Ciumârna, Paltinu);

- dispariția așezărilor rurale monofuncționale cu specific industrial-agricol;

- în privința așezărilor rurale cu funcții mixte (duble) constatăm următoarele:

- menținerea așezărilor mixte, cu specific agro-industrial (Dragoșa, Botușel, Braniștea, Rașca, Colacu) sau industrial-agricol (Molid) în cadrul aceluiași subtip;

- trecerea unor așezări monofuncționale cu specific industrial (în 1966), în categoria celor mixte cu specific industrial și de servicii, la recensământul din anul 1992 (Frasin, Bucșoia);

- glisarea acestora spre un alt subtip funcțional din cadrul aceleiași categorii funcționale: Strâmtura, Vatra Moldoviței, de la subtipul agricol-industrial în 1966, la cel industrial-agricol în 1992 sau Pojorâta de la cel industrial-agricol spre cel industrial și de servicii;

- schimbarea profilului funcțional mixt, agricol-industrial cu unul complex (Frumosu, Fundu Moldovei, Botuș, Moldovița, Vama).

- glisarea spre un profil funcțional complex, în 1992, a unor așezări care, în 1966, aveau fie un profil monofuncțional, pastoral (Breaza), sau industrial (Doroteia, Plutoniuța, Stulpicani), fie un profil mixt, cu specific agricol-industrial (Frumosu, Vama, Fundu Moldovei), industrial-agricol (Moldovița) sau agricol și de servicii (Botuș).

După 1989, procesul de diminuare a populației ocupate a afectat, cu precădere, activitățile neagricole din industrie și construcții. La recensământul din 2002, ponderea cea mai ridicată, la nivelul regiunii, revenea agriculturii și silviculturii (45,2%), urmată de populația ocupată în servicii (28,2%) și de cea din industrie și construcții (26,6%).

În industrie au avut loc cele mai importante modificări în evoluția și structura forței de muncă. Scăderea populației ocupate în această ramură industrială s-a realizat atât ca urmare a declinului industriei prelucrătoare, cât și al industriei extractive (restructurarea activităților miniere de la Ostra și Fundu Moldovei).

În sectorul serviciilor, creșterea ponderii populației ocupate s-a realizat pe seama creșterii populației ocupate în comerț, finanțe-bănci-asigurări, învățământ și sănătate. Dacă în anul 1992, recensarea populației active pe ramuri de activitate a permis compararea datelor cu cele similare de la recensământul din 1966 și 1977, la recensământul din 2002 s-a recurs la înregistrarea salariaților după statutul profesional (patroni, lucrători pe cont propriu, lucrători familiali în gospodăria proprie, membri ai societăților agricole cooperatiste și alte situații), ceea ce a permis reconstituirea populației ocupate, prin însumarea acestor categorii. Deoarece nu s-a

urmărit și situația șomerilor, pe ramuri de activitate, nu a fost posibilă deducerea populației active și, prin urmare, realizarea corelațiilor cu celelalte recensăminte.

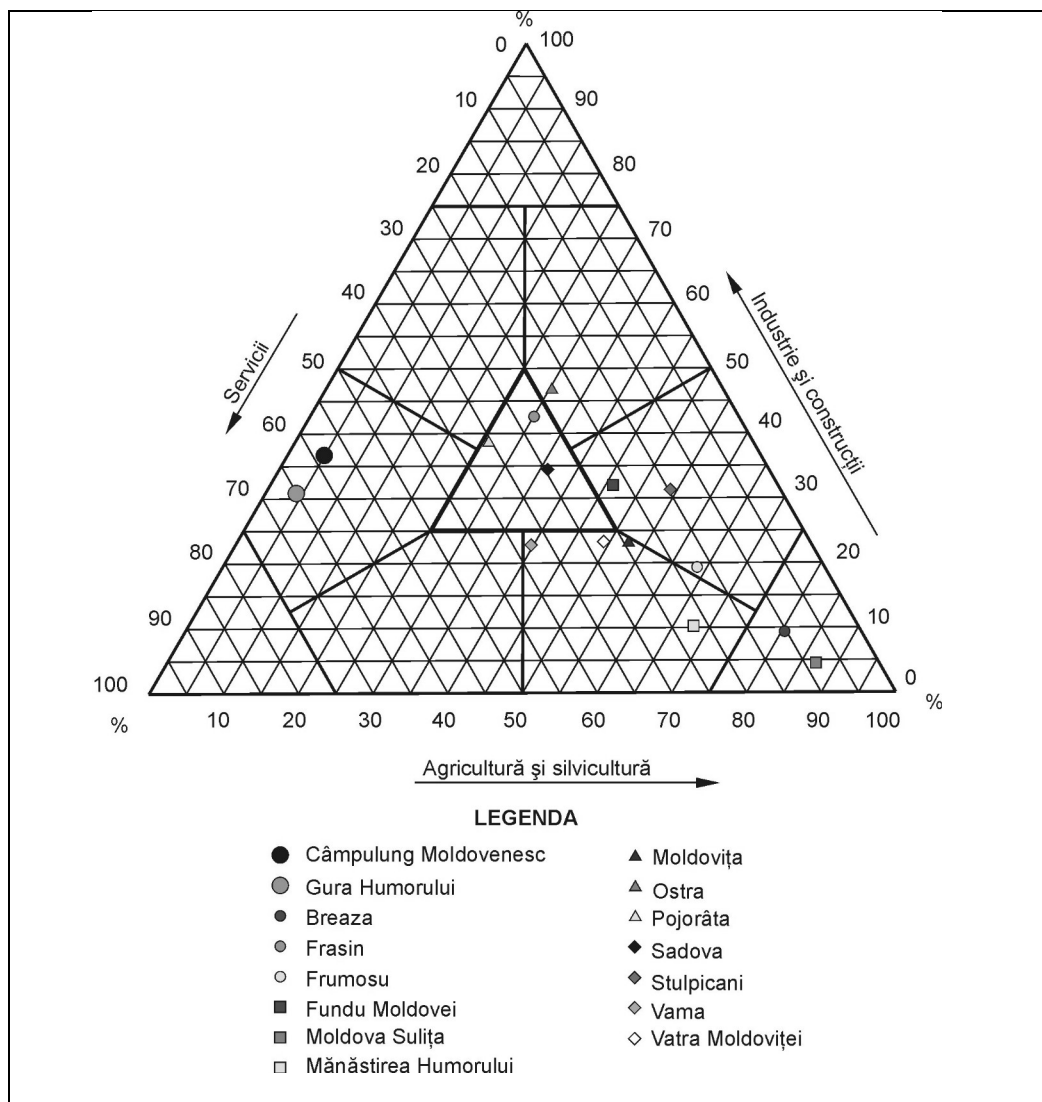

Fig. 4. Structura populației ocupate pe ramuri ale economiei naționale (2002).

Chiar și în aceste condiții, o analiză a situației, în profil teritorial, la nivel de comună, relevă aspecte interesante, care reflectă, în mare măsură, modificările care s-au înregistrat după anul 1992 și, mai ales, după 2000 (figura 4) Astfel, ponderile cele mai mari ale populației ocupate în industrie și construcții (peste 40%) reveneau comunelor Ostra și Frasin și peste 30% comunelor Pojorâta, Sadova, Stulpicani, Fundu Moldovei și Breaza (acestea din urmă cu ponderi comparabile celor

înregistrate în mediul urban). Cu siguranță, ponderea populației ocupate în industrie a diminuat mult la Ostra, după recensământul din 2002, ca urmare a restructurării activității miniere. O pondere apropiată de cea a populației ocupate în industrie și construcții, la nivel județean (24,7%), revenea comunelor Moldovița, Vatra Moldoviței și Stulpicani. Populația ocupată în servicii se evidențiază prin valorile cele mai ridicate în mediul urban (Gura Humorului – 65,4% și Câmpulung Moldovenesc – 58,1%), celor două orașe revenindu-le și o pondere foarte redusă a populației ocupate în agricultură (în jur de 5%).

Comunele cu profil zootehnic au o populație ocupată, majoritar, în agricultură (peste 80%, la Moldova Sulița și Breaza și peste 60%, la Frumosu). Cele mai numeroase erau, la recensământul din 2002, comunele cu un profil complex, fie industrial-agricol (Frasin, Moldovița, Ostra), fie cu specific agro-industrial (Fundu Moldovei, Sadova) sau industrial și de servicii (Pojorâta și Vama). Profilul mixt aveau comunele Stulpicani (agro-industrial) și Mănăstirea Humorului (agricol și de servicii).

Raportul de dependență economică reflectă și mai fidel situația inactivilor și a persoanelor neocupate (șomerii), în totalul populației active. Valoarea acestui raport, calculată pentru sectorul montan al văii Moldovei, la recensământul din 2002, era de 167,5%, ceea ce înseamnă că unei persoane active îi reveneau 1,7 persoane întreținute.

Valorile cele mai scăzute corespund comunelor Moldova Sulița (72,1%) și Breaza (93,1%), datorită ponderii reduse a tinerilor și a șomerilor, în totalul populației. Ratele cele mai ridicate depășesc 200% la Vama (253,7%, valoarea maximă a raportului de dependență), Vatra Moldoviței, Moldovița, Frasin, Ostra, valori cu mult superioare ratei de dependență economică înregistrată la nivelul județului (167,4%). Celelalte comune (Pojorâta, Sadova, Fundu Moldovei și Frumosu) se caracterizează prin valori cuprinse între 100-200%, în timp ce valoarea medie la nivelul urbanului era de 186,5%.

BIBLIOGRAFIE

- Cucu V.** (1974), *Geografia populației și așezărilor omenești*, Edit. Did. și Ped., București.
- Erdeli G., Cucu V.** (2005), *România – Populație Așezări umane. Economie*, Edit. Transversal, București.
- Erdeli G., Dumitrache Liliana** (2001), *Geografia populației*, Edit. Corint, București.
- Iațu C.** (2002), *Depresiunea Rădăușilor – Studiu de geografie umană*, Edit. Corson, Iași.
- Iosep I.** (1972), *Câteva considerații geografice privind populația și așezările omenești din județul Suceava*, Com. și ref. Geogr., Suceava.
- Iosep I.** (în colab. cu Barbu N. 1987), *Obcinele Bucovinei*, în „Geografia României”, III, Edit. Academiei, București.
- Muntele I.** (1998), *Populația Moldovei în ultimele două secole*, Edit. Corson, Iași.
- Ungureanu Al.** (1980), *Orașele din Moldova, studiu de geografie economică*, Edit. Academiei, București.
- Ungureanu Al., Groza, O., Muntele, I.** (2002), *Moldova, populația, forța de muncă și așezările umane în tranziție*, Ed. Corson, Iași.
- * * * (1919), *Dicționar statistic al Bucovinei*.
- * * * *Recensământul general al populației și locuințelor României din 29 decembrie 1930*.
- * * * *Recensământul general al populației R. S. R. din 15 martie 1966*.

- * * * *Recensământul general al populației R. S. R. din 5 ianuarie 1977.*
- * * * *Recensământul general al populației României din 7 ianuarie 1992.*
- * * * *Recensământul general al populației României din 19 martie 2002.*

Departamentul de Geografie
Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
E-mail: des_pina2004@yahoo.com